

จุลนิพนธ์

เรื่อง

การแยกสารที่มีพิษต่อไรทะเลจากลำต้นของหญ้าหาง

โดย

นางสาวจันเพชร์ ศรีโพธิ์อ่อน 837006

นายยุทธนา เพชรรัตนกุล 837035

โครงการจุลนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรบัณฑิต
ภาควิชาเกษตรเคมี คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประจำปีการศึกษา 2541

บทคัดย่อ

หญ้ายาง (*Euphorbia heterophylla* Linn.) เป็นพืชในวงศ์ Euphorbiaceae ที่มีรายงานการใช้ประโยชน์พื้นบ้านโดยนำเอาส่วนของยางจากลำต้นมาใช้ในการกัฏหูด จากการแยกสกัดลำต้นของหญ้ายางด้วยตัวทำละลายที่มีความมีขั้วต่างๆ และนำมาทดสอบฤทธิ์ทางชีวภาพเบื้องต้นและติดตามส่วนของสารสกัดที่มีฤทธิ์โดย Brine Shrimp Lethality Test พบว่าสารสกัดในชั้นน้ำมีความเป็นพิษต่อไรทะเลโดยมีค่า LD₅₀ ประมาณ 200-400 ไมโครกรัม/มิลลิลิตร หลังจากทำการสกัดสารสกัดในชั้นน้ำด้วยบิวทานอลที่อิ่มตัวด้วยน้ำ พบว่าสารสกัดทั้งสองชั้นคือชั้นบิวทานอลและชั้นน้ำมีความเป็นพิษต่อไรทะเล เมื่อนำสารสกัดในชั้นบิวทานอล มาทำให้บริสุทธิ์ขึ้นโดยวิธีคอลัมน์โครมาโตกราฟี พบว่าในสารสกัดย่อย 14 ส่วน มี 2 ส่วนที่มีความเป็นพิษต่อไรทะเลโดยมีค่า LD₅₀ ที่ 86.91 และ 231.48 ไมโครกรัม/มิลลิลิตร

จากการทดสอบเบื้องต้นทางพิษเคมี พบว่าส่วนของสารสกัดย่อยที่มีความเป็นพิษต่อไรทะเลอาจเป็นสารที่มีกลุ่ม phenolic moiety และไม่พบสารในกลุ่ม flavonoids, tannins, sugar, unsaturated lactone ring, deoxy sugar, triterpenes, steroids, alkaloids และ antraquinones

ABSTRACT

Euphorbia heterophylla Linn. is a plant in the family Euphorbiaceae. Based on ethnopharmacological literature, the white milky latex from the stem of *E. heterophylla* has been used traditionally to cure warts. Extraction with various solvents, and biological activity screening by Brine Shrimp Lethality Test resulted in an aqueous extract with LD₅₀ of 200–400 µg/ml. After successive partitioning of the aqueous extract with water saturated butanol, both the aqueous and butanol extracts showed toxicity to brine shrimp. The butanol extract was then chromatographed on a silica gel column. Of 14 eluates, 2 were toxic to brine shrimp with LD₅₀ of 86.91 and 231.48 µg/ml.

Preliminary phytochemical characterization of active fractions showed positive result to phenolic moiety and negative result to flavonoids, tannins, sugar, unsaturated lactone ring, deoxy sugar, triterpenes, steroids, alkaloids, and antraquinones

กิตติกรรมประกาศ

การทำจุลินทรีย์เรื่องการแยกสกัดสารที่มีพิษต่อไรทะเลจากลำต้นของหญ้าภายในครั้งนี้ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งผู้ทำจุลินทรีย์ขอขอบคุณบุคคลเหล่านี้ที่ได้ช่วยให้งานวิจัยสำเร็จไปได้ด้วยดี ท่านแรกได้แก่ อาจารย์ที่ปรึกษา ญญ.อ.ดร.อรอุมา ภูประเสริฐ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ญญ.อ.ดร.อุทัย โสธนะพันธ์ และ ญญ.อ.สิริพรรณ ลีมีศิริชัยกุล ที่กรุณาให้คำแนะนำและคำปรึกษาตลอดจนช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องของจุลินทรีย์ ขอขอบคุณคณาจารย์ภาควิชาเภสัชเคมีทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการเภสัชเคมีและเภสัชเวชที่อำนวยความสะดวกในเรื่องอุปกรณ์และสารเคมีและสุดท้ายขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องโสตทัศนอุปกรณ์ที่ช่วยเหลือในการถ่ายทำสไลด์ที่ใช้ในการนำเสนอจุลินทรีย์ในครั้งนี้

คณะผู้จัดทำ

กุมภาพันธ์ 2542